

Ο Σαμ Πέκιντα επί τω έργω

Σαμ Πέκινπα Ο ποιητής της βίας

Κωνσταντίνος Καϊμάκης

«**B**loody Sam». Το παρατσούκλι του Σαμ Πέκινπα στο Χόλιγουντ δήλωνε δύο πράγματα. Τα αιματοβαμμένα καρέ του και την καταραμένη ζωή του. Καθώς και το... βρομόστομά του: «Αν θέλετε να τελειώσω αυτή τη γαμημένη ταινία, τσακιστείτε όλοι από μπροστά μου!» ήταν η προσφιλής του ατάκα στους παραγωγούς, όταν προσπαθούσε να δώσει σάρκα και οστά στα κινηματογραφικά οράματά του, πριν εκείνοι τα πετσοκόψουν στο τελικό μοντάζ και τον απολύσουν.

Ο Ντέιβιντ Σάμιουελ Πέκινπα γεννήθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 1925 στο Φρέσνο της Καλιφόρνιας. Από μικρός λάτρευε τις περιπέτειες που άκουγε στα οικογενειακά τραπέζια. Η λαϊκή καταγωγή και το παρελθόν των προγόνων του (η γιαγιά του ήταν Ινδιάνα, ο προπάππος του αληθινός καουμπούι που αγόρασε ένα βουνό στο οποίο έδωσε το όνομά του, ένας άλλος συγγενής του ήταν σερίφης και ο παππούς με τον πατέρα του δικαστές) είναι τα στοιχεία που θα τον οδηγήσουν στη στρατιωτική σχολή του Σαν Ραφαέλ. Όταν εμπλακούν οι ΗΠΑ στο Β' Παγκόσμιο πόλεμο θα δηλώσει εθελοντής και θα πάρει μέρος στις στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Γιαπωνέζων, ενώ θα προλάβει να ερωτευτεί μια Κινέζα. «Την αγάπησα αληθινά και ήθελα να την παντρευτώ. Εκείνη με μύησε στη ζεν φιλοσοφία και άρχισα να τη μελετώ. Θα ήθελα να μείνω μαζί της εκεί, αλλά δεν τα κατάφερα».

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΗΣ

Η επιστροφή στην πατρίδα γίνεται μετά βαιών και κλάδων, αλλά η προσαρμογή δεν είναι και η πιο εύκολη. Οι ιστορίες των παππούδων του, που ήταν ο πρώτος σπόρος για την επαφή του με την περιπέτεια, εξακολουθούν να τον στοιχειώνουν, αλλά καταλαβαίνει ότι με τον τυχοδιωκτισμό και τους πολέμους δεν μπορεί να ζει άνετα κάποιος. Η αναζήτηση της κατάλληλης εργασίας θα του φάει πολύ χρόνο πριν να βρει τελικά το δρόμο του. Στην επιλογή ανάμεσα σε διάφορα επαγγέλματα (μέχρι και δικηγόρος δοκίμασε να γίνει) φαινόταν να χάνει την αληθινή του κλίση, ώσπου η πρώτη του γυναίκα Μαρί Σελάν

—συνολικά παντρεύτηκε πέντε φορές(!)— τον βοήθησε να μην κάνει το μοιραίο λάθος. Εκείνη τον προέτρεψε να πάρει μαθήματα θεάτρου στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καλιφόρνιας και να δουλέψει στην τηλεόραση, η οποία στην αρχή της δεκαετίας του '50 ήταν το μέσο του μέλλοντος. Στα τηλεοπτικά στούντιο θα μάθει τη δουλειά δουλεύοντας ως βοηθός σκηνης κι αφού έχει πάρει ήδη μια πρώτη γεύση από τις θεατρικές σκηνές. Αργότερα ως σεναριογράφος στο δημοφιλέσσι ριριαλ *Gunsmoke* θα αρχίσει να φτιάχνει καλό όνομα, πριν γυρίσει τις δικές του πετυχημένες σειρές *Rifleman* και *Westerner*, ενώ ο Ντον Σίγκελ είναι ο Πυγμαλιώνας του, που θα του μάθει τα κόλπα της κάμερας, του μοντάζ και της κινηματογραφικής τεχνικής. Μαζί θα συνεργαστούν και στη συγγραφή του σεναρίου στο b monie επιστημονικής φαντασίας *The invasion of the body snatchers*, όπου ο Σαμ θα εμφανιστεί και σε μικρό αλλά χαρακτηριστικό ρόλο.

ΜΕΡΕΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

Καθώς η καριέρα του στην τηλεόραση πηγαίνει από το καλό στο καλύτερο, εντελώς αναπάντεχα εγκαταλείπει αυτή τη σίγουρη καριέρα για να αφιερωθεί στη μεγάλη του αγάπη. Το 1960 δηλώνει έτοιμος για την πρώτη ταινία του στον κινηματογράφο. Οι *Θανάσιμοι σύντροφοι* είναι ένα γουέστερν χαρακτήρων, που θυμίζει *road monie*. Το μοντάζ των ενενήντα λεπτών που του ζητήθηκε από την παραγωγή είναι έτοιμο στο χρόνο που πρέπει και χωρίς καμιά υπέρβαση στο μπάτζετ. Ο Πέκινπα όμως βλέπει με έκπληξη να κόβονται άλλα έντεκα λεπτά χωρίς την άδειά του και να καταδικάζεται η ταινία στην αφάνεια. Είναι η

Ο Πέκινπα θα αρχίσει τις ουσίες και την κατάχρηση του αλκοόλ, θα έρθει στα χέρια με τον πρωταγωνιστή Τσάρλτον Χέστον και θα λειτουργεί σαν σατράπης στα γυρίσματα απολύοντας καμιά δεκαπενταριά υπαλλήλους.

αρχή ενός λυσσαλέου πολέμου μεταξύ σκηνοθέτη και παραγωγών, που θα γνωρίσει κι άλλα επεισόδια και θα κορυφωθεί στα σέβεντις. Το επόμενο γουέστερν του *Ride the high country* αρχίζει με καλούς οiwονούς (η MGM υπόσχετα να τον αφήσει ανεπηρέαστο στη δουλειά του), αλλά τελειώνει με... εξορία. Το φιλμ παίχτηκε σε κύκλωμα αιθουσών β'

προβολής, σε πρόγραμμα δύο ταινιών με το ίδιο εισιτήριο, πίσω από τους ψευδο-ιστορικούς *Τατάρους*. Ευτυχώς, το φιλμ το ανακάλυψαν οι γάλλοι κριτικοί και ο Ζαν Λικ Γκοντάρ το εκτίμησε δεόντως. «Μέσα στην απλότητα της γραφής του, το φιλμ περιέχει βαθιά και ουσιαστικά νοήματα», επισημαίνει ο πάπας της νουβέλ βαγκ. Χάρη στους γάλλους και τους άγγλους κριτικούς θα γλιτώσει ο Πέκινπα τον πρόωρο τερματισμό της καριέρας του. Στην τρίτη του ταινία, όμως, στην *Ταξιαρχία των εκδικητών*, θα ξεσπάσει αληθινός πόλεμος. Ο Πέκινπα θα αρχίσει τις ουσίες και την κατάχρηση του αλκοόλ, θα έρθει στα χέρια με τον πρωταγωνιστή Τσάρλτον Χέστον (ας γράψουμε μια φορά σωστά το όνομά του) και θα λειτουργεί σαν σατράπης στα γυρίσματα απολύοντας καμιά δεκαπενταριά υπαλλήλους. Αυτή ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι, και το Χόλιγουντ θα τιμωρήσει τον ασυμβίβαστο σκηνοθέτη με τετραετή τιμωρία και αποχή από τα πλατό.

ΓΥΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΤΑΙΝΙΕΣ

Τέσσερα χρόνια αργότερα, στα 1969, θα υπογράψει το αριστούργημά του. Η *Άγρια συμμορία* αρχίζει με τη σκηνή του παιχνιδιού των παιδιών, που βασανίζουν τους σκορπιούς, βάζουν τα μυρμήγκια να τους φάνε και στο τέλος καίνε και τα δύο, ενώ η συμμορία του Μπίσοπ μπαίνει στην πόλη. Είναι μια προαναγγελία του ολοκαυτώματος που θα γραφτεί στο αιματοβαμμένο φινάλε και μια παραβολή για τα βίαια ανθρώπινα ένστικτα. Ο αρχηγός της συμμορίας είναι ο Γουίλιαμ Χόλντεν, στα ρυτιδιασμένα χαρακτηριστικά του οποίου ο Πέκινπα βλέπει το είδωλο μιας περασμένης εποχής, ένα ρομαντικό ήρωα, η επιμονή του οποίου στις παραδοσιακές αξίες μοιραία θα τον καταστρέψει. Στο φιλμ αυτό συναντάμε όλα τα μοτίβα της προβληματικής του Πέκινπα, τοποθετημένα τέλεια από το μοντάζ με την τελετουργική αργή κίνηση του θανάτου. Η αντρική φιλία («...όταν συντάσσεσαι με έναν άνθρωπο μένεις πιστός σε αυτόν. Αν δεν το κάνεις, είσαι χειρότερος από ζώο...», λέει ο Μπίσοπ στους άντρες του), ο χαμένος ρομαντισμός, η ελεγειακή βία, το κοινωνικό υπόβαθρο, η τακτοποίηση των λογαριασμών του παρελθόντος, η μελαγχολική ενατένιση του μέλλοντος, το αντιηρωικό ιδεώδες, ο θάνατος. Πολλοί αποκάλεσαν τη *Συμμορία* το τέλος του γουέστερν, και δεν είχαν άδικο.

Ο Πέκινπα ήταν πάντα επαναστάτης. Συγκρούστηκε με τα μεγαλύτερα ονόματα του Χόλιγουντ. Προκάλεσε την κοινή λογική και την ακόμη πιο κοινή γνώμη, βάζοντας τους ήρωές του να περνούν από σαράντα κύματα πριν βρουν τη γαλήνη. Αν την έβρισκαν δηλαδή. Και η διαδικασία ήταν πάντα επώδυνη. Στο *Φέρτε μου το κεφάλι του Αλφρέντο Γκαρσία* ένα κομμένο ανθρώπινο κεφάλι είναι ο πρωταγωνιστής. Καθώς περιφέρεται σε όλη την ταινία τυλιγμένο σε μια κουβέρτα, υπογραμμίζει το μάταιο της ζωής και ο Πέκινπα δείχνει να συνηθίζει στην ιδέα του καθόλου ηρωικού θανάτου. Ο ήρωάς του Γουόρεν Όουτς κουβαλά ένα μαρτυρικό σταυρό και η μεξικανική ζέστη γίνεται πιο απόκοσμη από ποτέ. Κυριολεκτικά κολλάει στο δέρμα.

Το βίαιο ταμπεραμέντο του Ινδιάνου κάνει τις ταινίες του ασφυκτικές για το μέσο θεατή, αλλά και για τον προχωρημένο. Ήταν το 1972 και η σκηνή του βιασμού(;) της Σούζαν Τζορτζ στα *Αδέσποτα σκυλιά* που έκανε τις όψιμες φεμινίστριες να κάψουν τα σουτιέν τους, απαιτώντας σε δημόσια δικαστήρια: «Φέρτε μας το κεφάλι του Σαμ Πέκινπα!». Ο σκηνοθέτης έκλεινε τον κύκλο των εχθρών του προσθέτοντας δίπλα στους ηθοποιούς (ο Χόφμαν πίεζε να τον απολύσουν επειδή ήταν πάντα μεθυσμένος στα γυρίσματα των *Αδέσποτων σκυλιών*) τους παραγωγούς, τους πουριτανούς, τους πατριώτες και τους κριτικούς, καθώς επίσης και τη δυναμική παράταξη των φεμινιστριών. «Με κατηγορούν ότι είμαι φασίστας (σ.σ. το χαρακτηρισμό του τον έδωσε η Πολίν Καέλ). Αν είμαι φασίστας επειδή πιστεύω ότι οι άνθρωποι δε δημιουργήθηκαν ίσοι, τότε συμφωνώ, είμαι φασίστας. Αλλά απεχθάνομαι τον όρο και απεχθάνομαι και το είδος του συλλογισμού που γενικεύει αυτόν τον όρο. Είμαι κατά των ψευδοδιανοούμενων που κουνιούνται σαν τα σκυλιά, βουτηγμένοι στη δική τους προφορική διάρροια. Ένας διανοούμενος που συγχωνεύει τη διάνοιά του με τη δράση, αυτός είναι πραγματικός άνθρωπος», λέει ο δημιουργός και ξεκαθαρίζει μια και καλή με τους εχθρούς του.

Η ΔΥΣΗ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Στην πραγματικότητα ο Σαμ Πέκινπα ποτέ δεν αναγνωρίστηκε ως μεγάλος σκηνοθέτης. Ακόμη κι όταν η *Άγρια συμμορία*, με το φινάλε-ταφόπλακα στο αγαπημένο του είδος των

γούεστερν, εκθειάστηκε από τους ευρωπαίους κυρίως κριτικούς. Ακόμη κι όταν το *Getaway* γνώρισε το ριμίκ του με το ζεύγος Μπάσινγκερ-Μπάλντουιν να προσπαθεί να κοπιάρει τη λάμψη του Στιβ Μακ Κουίν και της Άλι Μακ Γκρόου (ετοιμάζονται να γυριστούν σε ριμίκ και τα Κομβό και τα *Αδέσποτα σκυλιά*). Ακόμη κι όταν έδωσε σπουδαία φιλμ τη δεκαετία του '70 βάζοντας επιτέλους τάξη στους εφιάλτες και τα σκοτεινά παραληρήματά του. Το *Rat Garrett and Billy the kid*, ο *Σιδηρούς σταυρός*, η *Αριστοκρατία του εγκλήματος* και το *Κομβό* είναι η συμφιλίωσή του με το αδιέξοδο της ρομαντικής εξέγερσης. Ο Πέκινπα για πρώτη φορά δείχνει να βρίσκει τη γαλήνη και την ελπίδα εκεί που παλιότερα κατοικούσε μόνο ο πόνος και ο θάνατος. Στο *Getaway*, μάλιστα, βάζει τρικλοποδιά σε όσους τον κατηγορούν για μισογυνισμό. Ο χαρακτήρας της Κάρολ (Άλι Μακ Γκρόου) είναι εξαιρετικός. Στο φινάλε ο Μακ Κουίν μαλακώνει από την «απιστία» της και την παίρνει μαζί του στο Μεξικό (ο τόπος που λάτρευε ο σκηνοθέτης είναι παρών στα περισσότερα φιλμ του). «Αυτή είναι μια αληθινή γυναίκα. Όμοιά της δεν υπάρχει. Ίσως ούτε κι άντρας αντίστοιχος ή ισάξιάς της να υπάρχει», αναφέρει.

Το 1984 βρήκε τον Πέκινπα με πολλά προβλήματα υγείας καθηλωμένο στο αγρόκτημά του στο Μεξικό, αλλά και με φοβερή θέληση για να συνεχίσει να κάνει ταινίες. Είχε ήδη ολοκληρώσει το *Όστερμαν*, το *48ωρο* ενός κατασκόπου και ετοιμαζόταν για την επιστροφή στο αγαπημένο του γουέστερν με το *Hi-Lo country*. Η καρδιά του όμως δεν αντέχει άλλο. Στις 28 Δεκεμβρίου 1984 ο Πέκινπα σβήνει, και ο κολλητός του Τζέιμς Κόμπερν σε μια σκηνή βγαλμένη λες από τα γουέστερν του, στον επικήδειο λόγο του, τον ευχαριστεί για τα ταξίδια που έζησαν μαζί... (66)

Ποιήματα
Οι κίετροι πήγαν κλέφτες ποίησης αντίλαμπάντων.

Μικρά ποιήματα
Μικρότεροι ποιητές μέσα στα ποιήσά σου.

Γκάβ ποιήματα
Γκάβ και γκάβ και σε κροκοίτητες για έθνη και δραματικά ιδανικά.

Οι ρομπότ του νταμά
Οι ρομπότ της γαλήνης ηρώων που ανέβηκαν στην κορυφή της βίας.

Η κίττα βόλτα
Να γράφω με την κίττα βλαστήει και βλαστώνει υψώνοντας.

www.lanos.gr
e-mail: info@lanos.gr

Πίσω απ' την Αίολο-Σοφία
Το τι κι έπειτα κλάμα.

Βικτωριανική, ου α' εθίσιασες...
Ο πόνος κι ο γέλιος για τον κόσμο και μάλιστα για τον κόσμο (επειδή είναι).

Καθόλου καλή Βικτωριανική. Μόλις και στα κάλτσες
Μια διαδρομή στην ιστορία του καλού και κακού.

ΗΜΕΣ ΓΚΡΗΚΗ Η αποκόμιση του έθνους στην Ελλάδα
Μια αποκομιδή του έθνους στην Ελλάδα.